

decké a lidské osobnosti. V rámci konference také byla veřejnosti představena nová kniha Miloslava Petruska *Společnosti pozdní doby* (Praha: Sociologické nakladatelství 2006).

Právě Sociologické nakladatelství neboli SLON bylo hlavním protagonistou dalšího sociologického setkání, které se během října v Praze uskutečnilo. Vydavatelé dr. Alena Miltová a dr. Jiří Ryba neuspořádali k 15. výročí vzniku tohoto nakladatelství vědeckou konferenci, ale rozhodli se pro originálnější způsob slavení: pozvali publikující, čtoucí i ty ostatní sociology do Zrcadlové kaple pražského Klementina k poslechu barokní hudby a přípitku nad čerstvě vydaným edičním katalogem SLONa. I SLON měl svého laudátora, byl jím filozof prof. Erazim Kohák, v jehož řeči zaznělo, co si o Sociologickém nakladatelství a lidech, kteří je tvoří, myslí jistě i mnozí další: jde o výjimečně záslužný podnik, který v mnohém navazuje na dobré tradice českého nakladatelství vědecké literatury násilně přerušené v roce 1948 a plní nedocenitelnou službu pro českou sociologickou komunitu. Volba hudby jako hlavního média pro oslavu výročí SLONa byla velmi šťastná, protože umožnila přítomným zamyslet se kupříkladu nad tím, kolik dobrých knih již SLON vydal a jak příjemné by bylo pustit se do jejich četby, kdyby ovšem na to zbývalo jediné – čas.

Marek Skovajsa

ECSR Summer School: Integrating Sociological Theory and Research in Europe
Praha, 25.–30. srpna 2006

ECSR Conference: European Comparative Studies, Quality and Inequality in Education

Praha, 1.–2. září 2006

Sociologický ústav AV ČR byl ve druhé polovině srpna letošního roku partnerem při pořádání hned dvou vědeckých akcí minimálně evropského významu. Evropské konsorcium pro sociologický výzkum (European Consorti-

um for Sociological Research, dále jen ECSR, www.ru.nl/ecsr) v Praze ve spolupráci s oddělením Sociologie vzdělání a stratifikace SOÚ AV ČR a katedrou sociologie FF UK uspořádalo letní školu, na kterou navazovala vědecká konference. V roce 2006 se letní škola i konference poprvé uskutečnily v jednom městě, ihned po sobě a ke společné problematice. Tématem obou mezinárodních setkání byla především nerovnost v přístupu ke vzdělání a akce proběhly za účasti nejvýznamnějších odborníků tohoto oboru.

ECSR Summer School: Integrating Sociological Theory and Research in Europe se konala ve dnech 25.–30. srpna na téma *Quality and Inequality in Education: Theory, Research, and Policy* za účasti téměř 30 studentů z Německa, USA, Velké Británie, Nizozemska, Španělska, Lucemburska, Izraele, Estonska, Polska, Maďarska, Slovenska a České republiky. Letní škola byla organizována tak, že dva dopolední bloky byly věnovány přednášce jednoho z lektorů a v průběhu odpoledních bloků probíhaly prezentace odborných prací jednotlivých studentů. Samozřejmostí byl značný prostor věnovaný v průběhu celé letní školy diskusím (jednak mezi studenty navzájem, jednak mezi studenty a lektory) a komentářům lektorů ke studentským projektům.

Lektorský tým letní školy tvořili následující profesoři: Jaap Dronkers (European University Institute, Itálie), Robert M. Hauser (University of Wisconsin-Madison, USA), Yossi Shavit (Tel Aviv University, Izrael), Cordula Artelt (University of Bamberg, Německo) a Jan O. Jonsson (Stockholm University, Švédsko). Všichni patří k předním světově uznávaným odborníkům v oblasti sociologie vzdělání, a letní škola byla tedy díky nim sama o sobě výjimečnou a prestižní záležitostí.

V úvodním dni Jaap Dronkers ve svých přednáškách představil dvě témata důležitá z hlediska sociologického pohledu na utváření vzdělanostních nerovností ve společnosti. Zejména na datech za Nizozemsko poukázal na hlavní aspekty týkající se imigrace a rozvedených rodin z pohledu utváření sociálních nerovností. Ve svém výkladu se zabýval

zejména vzdělanostní podmíněnosti rozvodovosti a v případě imigrace upozornil na sociální podmíněnost a rozdíly ve školních výsledcích dětí z rodin původních obyvatel a dětí, jejichž rodiče se do Nizozemska přistěhovali z různých geografických regionů. Dronkers se v rámci své přednášky zmínil také o mezinárodním projektu PISA (Programme for International Student Assessment) pořádaným OECD v letech 2000, 2003 a 2006, protože pracoval s daty ze zmíněného výzkumu. Také odpolední prezentace studentů se týkaly tématu dětí s imigračním zázemím, jejich vzdělanostních šancí a dále etnických rozdílů ve vzdělávání.

Profesor Hauser nejprve v úvodu svého vystoupení stručně představil jeden z nejznámějších longitudinálních projektů – Wisconsin Longitudinal Study, který vede již téměř 50 let. Hlavní pozornost v rámci svých dvou přednášek věnoval Hauser metodologickým otázkám analyzování vlivu jednotlivých sociálních aspektů na školní výsledky, vzdělanostní aspirace, dosažené vzdělání, povolání apod. Z odpoledních studentských příspěvků byl velmi zajímavý mezinárodní komparativní pohled na sociální nerovnosti prezentovaný S. Schneider.

Yossi Shavit se ve svých přednáškách zaměřil na téma „Persistent inequality in access to education“ a velmi srozumitelně shrnul dosavadní vývoj přístupů k tomuto problému. Mezigenerační vývoj vzdělávání vymezil jako proces, který lze nahlížet ze dvou stran – sociální mobility a sociální reprodukce. Podle Shavita ovšem není možné očekávat, že expanze vzdělávacích příležitostí povede k odstranění sociálních nerovností v přístupu ke vzdělání. Upozornil na důležitou skutečnost: podle dosavadních zjištění se dá předpokládat, že expanze vedená od spodních úrovní vzdělání („zdola“) povede ke snížení nerovností vzdělávacích příležitostí, zatímco expanze vedená primárně na úrovni terciárního vzdělání („shora“) může naopak nerovnosti podpořit.

Podrobnějšímu představení výše zmíněného projektu PISA se věnovala ve svém blo-

ku C. Artelt, která na tento mezinárodní výzkum upozornila z hlediska možnosti využití dat pro zkoumání problematiky vzdělanostních nerovností v mezinárodní perspektivě. V rámci diskuse vyvolalo nejvíce pozornosti téma „nadhodnocování“ vzdělání či zaměstnání rodičů ze strany studentů. V rámci projektu PISA je totiž v žákovském dotazníku položena studentům otázka zjišťující nejvyšší dosažené vzdělání otce a matky a jejich zaměstnání. Existují názory, že děti mají tendenci „nadhodnocovat“, jak již bylo zmíněno. Protože v Německu a v České republice byli v roce 2003 v rámci PISA dotazováni rovněž rodiče studentů, bude jistě užitečné porovnat odpovědi rodičů ohledně jejich dosaženého vzdělání a zaměstnání s tím, co vypověděly o svých rodičích děti.

Profesor Jonsson se ve svých dvou přednáškách zaměřil na sociální nerovnosti v širším kontextu a dále prezentoval vybrané teoretické přístupy, jako např. koncept spravedlnosti. Jedním z klíčových témat z pohledu vzdělanostních nerovností je podle jeho názoru otázka možné „ztráty“ talentovaných žáků ze sociálně slabších rodin kvůli jejich nedostatečné podpoře v rámci vzdělávacího systému.

Na závěr letní školy se uskutečnil kulatý stůl, který byl pojat jako aplikace teoretických přístupů a empirických poznatků sociologie vzdělání do sféry vzdělávací politiky. Studenti dostali zadání navrhnout pro vzdělávací politiku ve své zemi tři opatření, která by podle nich vedla ke snížení sociálních nerovností v přístupu ke vzdělání. V rámci kulatého stolu pak týmy či jednotlivci ze zúčastněných zemí prezentovali své záměry. Pro všechny zúčastněné, jak pro lektory, tak pro studenty, bylo jistě milým překvapením, jak zajímavou a přínosnou zkušenosť tato práce byla. Celkově je možné shrnout, že téměř absolutní shoda panovala v tom, že při přípravě jakýchkoli opatření je třeba mít v úvahu otázku finančních zdrojů určených pro vzdělávací systém. Alokace financí, jejich nedostatek a hledání alternativ například v podobě finanční spoluúčasti studentů představují ak-

tuální témata. V tomto ohledu se mezi sebou vyspělé a méně vyspělé státy, zdá se, příliš neliší a vzdělávací politika na tuto problematiku nutně musí klást důraz.

V návaznosti na letní školu se ve dnech 1. a 2. září v Praze v prostorách Akademie věd České republiky uskutečnila *ECSR Conference: European Comparative Studies, na téma Quality and Inequality in Education*. Hned v úvodu byl předsedou ECSR, profesorem Peterem Blossfeldem z University of Bamberg, pozitivně oceněn fakt, že konání letní školy a konference v jednom městě, na shodné téma a v návaznosti na sebe vedlo k tomu, že letošní ročník konference byl ve srovnání s předešlými mnohem více zastoupen ze strany studentů a mladších vědeckých pracovníků (ve smyslu „junior researcher“). Tato skutečnost byla nejen z jeho pohledu obohacující pro všechny účastníky konference. K tomu je třeba doplnit, že mnoho studentských příspěvků (stejně jako v případě letní školy se jednalo o studenty doktorského studia) svou kvalitou již bez pochyby dosahovalo odborné úrovně příspěvků zkušenějších expertů. Na tomto místě si dovoluji uvést jména alespoň několika celosvětově uznávaných odborníků, kteří se ECSR konference zúčastnili: Harry Ganzeboom, Paul de Graaf, Robert M. Hauser, Jaap Dronkers, Péter Róbert, Irena Kogan, Karin Kurz, Petr Matějů. Mezinárodní složení účastníků konference umožnilo seznámit se s přístupy ke zkoumání a analýze problematiky vzdělanostních nerovností v jednotlivých státech.

Josef Basl

9. pracovní konference BIOGRAFU

Biograf, Borek u Suchomast, 19.–21. května 2006
<http://www.biograf.org/konference/program.htm>

Na pracovní konferenci se do blízkosti CHKO Český kras sjelo během víkendu přibližně 40 lidí a 2 psi. Vzhledem k zaměření samotného Biografu a povaze konference se zú-

částnili lidé z institucí, které věnují prostor různým přístupům ke kvalitativnímu výzkumu ve společenských vědách.

Poněkud netradiční pro sociologickou konferenci bylo vystoupení *Vladimíra Andrlého*, autora příspěvku s titulem *Společenská panství a království Boží: V čem se svět (ne)mění po konverzi na křesťanskou víru*, v němž autor přiblížil, jak a proč došlo k jeho konverzi, jaké jsou perspektivy a plány sociálního vědce poté, kdy uvěří v Boha. Příspěvek působil jako výpověď člověka, jehož optika vidění světa došla významného osobního zvratu. Tematikou víry a církvi se v průběhu dvou dnů zabírali i další účastníci.

Michaela Bartošová (FSS MU Brno / IVRIS) se v příspěvku s názvem *Věřící singles: reflexe víry a života mladých křesťanů* zaměřila na mladé lidi, kteří žijí bez partnera a sami sebe považují za aktivní křesťany. Jejím záměrem bylo popsat pojmání vlastní identity a s tím souvisejících problémů. Konfrontovala nárůst alternativních partnerských vztahů, které jsou spojeny s odkladem vstupu do manželství, s hodnotami křesťanský smýšlejících mladých.

Další vystoupení, v němž se objevilo téma náboženství, připravila *Barbora Spalová* (FSV UK Praha / FF UPa) pod názvem *Lokalizace Církve*. Zajímala se o tři oblasti (vesnice a menší město) v prostředí severočeského pohraničí, na nichž se snažila ukázat, jak církev lokálně interaguje se svým prostředím, jakým způsobem se snaží oslovovat obyvatele a jaký je vztah obyvatel k tomuto působení. Kladla důraz na identifikování různých strategií, které používá v kraji církev římskokatolická, dominikáni a baptisté formou promluv a konání. Každý z nich užívá odlišný postup k tomu, aby prosadil své hodnoty a víru, přiblížil ji a zprostředkoval. Musí kalkulovat s historií, hodnotovými orientacemi a normativním systémem rezidentů, způsobem interpretace a definování situace. Barbora Spalová nepřijela na setkání sama. Přijel s ní také její dvouletý syn Samuel.

Kvalitativní výzkum, který provádí *Jan Paleček* (Centrum pro teoretická studia UK /